

Utbildningsutskottets betänkande

1980/81: 37

med anledning av proposition 1980/81: 97 om skolforskning och personalutveckling jämte motioner

Propositionen

I proposition 1980/81: 97 har regeringen (utbildningsdepartementet) efter föredragning av statsrådet Mogård

dels föreslagit riksdagen att

1. anta ett inom utbildningsdepartementet utarbetat förslag till ändring i högskolelagen (1977: 218),

2. godkänna de riktlinjer för skolforskningsområdet som har förordats i propositionen,

3. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna beträffande verksamhets- och planeringsformer för skolforskningen,

4. godkänna förslaget i propositionen att den pedagogiska nämnden inom skolöverstyrelsen avskaffas,

5. bemyndiga regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 22) i enlighet med vad som förordats i propositionen,

6. bemyndiga regeringen att ändra benämningen på en tjänst som professor (L 22) i enlighet med vad som förordats i propositionen,

7. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna för ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om personalutbildningen för skolväsendet,

8. godkänna de i propositionen förordade riktlinjerna i fråga om planering och genomförande av sådana enstaka kurser som är avsedda som personalutbildning för skolväsendet,

9. godkänna förslaget i propositionen om avveckling av fortbildningsavdelningarna och fördelningen av deras uppgifter,

10. godkänna vad som i propositionen förordats om en ny statsbidragskonstruktion för lokal skolutveckling,

dels berett riksdagen tillfälle att ta del av vad som i propositionen anförts om

11. den regionala samordningen av forsknings- och utvecklingsarbetet,

12. angelägna fortbildningsbehov.

Propositionen innehåller vissa förslag om sektorsforskningen inom skolområdet. Förslagen syftar bl. a. till att skolforskningen i ökad utsträckning skall kunna utgöra underlag för den långsiktiga planeringen av skolans verksamhet.

I propositionen förordas också att ansvaret för det pedagogiska utvecklingsarbetet i huvudsak skall ligga regionalt och lokalt. Skolstyrelserna bör, liksom länskolnämnderna, tillföras resurser härför. Propositionen innehåller förslag om hur detta skall ske.

I propositionen behandlas även frågor om personalutbildningen inom skolområdet. Därvid förordas att skolstyrelserna, i stället för som nu länskolnämnderna, skall besluta om lön med B-avdrag vid tjänstledighet för studier inom ramar som skolöverstyrelsen (SÖ) anger. De nuvarande fortbildningsavdelningarna föreslås avskaffade. Deras uppgifter överförs i huvudsak till högskolan. Den största delen av personalutbildningen föreslås ske i form av enstaka kurser. Till dessa kurser skall lärare äga företräde framför andra sökande. SÖ bör ansvara för sådan fortbildning som inte lämpligen kan bedrivas inom högskolan.

En särskild resurs föreslås för att täcka kostnader i grundskolan, gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen för lärares tjänstledighet för studier. Vidare föreslås att vissa medel får disponeras för lokalt utvecklingsarbete. Detta finansieras genom omdisponeringar inom vissa anslag.

Förändringarna föreslås i huvudsak bli genomförda fr. o. m. den 1 juli 1982, beträffande nya former för antagning av lärare till enstaka kurser så långt möjligt den 1 juli 1982 och i sin helhet den 1 juli 1983.

Förslagen medför inga kostnadsökningar utan finansieras inom ramen för befintliga anslag genom omprioriteringar och omdispositioner.

Riksdagen föreslås anta följande lagförslag.

Förslag till

Lag om ändring i högskolelagen (1977: 218)

Härigenom föreskrivs att 13 § högskolelagen (1977: 218) skall ha nedan angivna lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

13 §

Finns ej plats för alla sökande i fall som avses i 11 eller 12 §§ bestämmes företrädet mellan sökandena enligt föreskrifter som meddelas av regeringen eller myndighet som regeringen utser.

Regeringen eller myndighet som regeringen utser får vidare meddela särskilda föreskrifter om företräde för vissa sökande att antas till utbildning, som främst är avsedd för fortbildning eller vidareutbildning.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 1982.

Motionerna

Motioner väckta under allmänna motionstiden vid riksmötet 1980/81

1980/81: 310 av Ann-Cathrine Haglund (m) vari yrkas

1. att riksdagen begär att regeringen vidtar åtgärder i syfte att utvärdera språkundervisningen i skolan.

2. att riksdagen begär att regeringen vidtar åtgärder för att stimulera den kvalitativa forskningen inom språkundervisningens område.

1980/81: 1684 av Anita Bråkenhielm m. fl. (m) vari yrkas att riksdagen hos regeringen anholder om åtgärder i syfte att förlägga lärares fort- och vidareutbildning inom skolans ram till tid då undervisning normalt icke förekommer.

1980/81: 1713 av Marianne Stålberg m. fl. (s) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som anförts i motionen och på lämpligt sätt genomför förslagen om

1. att jämställdhetsprogram inom arbetsplanen för rektorsområden görs obligatorisk.

2. att jämställdheten tas upp som obligatoriskt inslag i studie- och planeringsdagar för all skolpersonal.

9. att personallagsutbildning (PLAG) skall innehålla jämställdhetsfrågor.

(Yrkandena 10 och 11 har utskottet behandlat i betänkande 1980/81: 20 och yrkande 4 i betänkande 1980/81: 22. Övriga yrkanden behandlar utskottet i annat sammanhang.)

Motioner väckta med anledning av proposition 1980/81: 97

1980/81: 2001 av Stig Alemyr m. fl. (s) vari, såvitt nu är i fråga, yrkas

8. att riksdagen med avslag på regeringens förslag i proposition 1980/81: 97 yrkandena 1 och 8, yrkande 9 i den del som avser fördelningen av nuvarande fortbildningsavdelningars uppgifter samt yrkande 10 i vad avser anslag till fortbildning och vidareutbildning av skolans personal, som sin mening ger regeringen till känna att ett nytt förslag om skolpersonalens fortbildning och vidareutbildning bör föreläggas riksdagen med beaktande av de synpunkter som framförts i motionen.

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad som i motionen anförts om ombildning av tjänst som professor.

(Yrkandena 1–7 behandlar utskottet i betänkande 1980/81: 38.)

1980/81: 2002 av Lennart Andersson m. fl. (s) vari yrkas att riksdagen beslutar uttala att tjänst som professor i vuxenpedagogik vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm snarast bör inrättas.

1980/81:2003 av Christina Rogestam (c) och Kerstin Göthberg (c) vari yrkas att riksdagen beslutar att även ämnespedagogisk forskning blir ett prioriterat ämnesområde inom skolforskningen.

1980/81:2004 av Birgitta Rydle m. fl. (m, c, fp) vari yrkas att riksdagen vid behandling av proposition 1980/81:97 beslutar att den föreslagna professuren i vuxenpedagogik förläggs till högskolan för lärarutbildning i Stockholm i stället för till Linköping.

1980/81:2005 av Lars Werner m. fl. (vpk) vari yrkas

1. att riksdagen beslutar avslå proposition 1980/81:97 i vad gäller

a) riktlinjer för skolforskningsområdet,
b) riktlinjer beträffande verksamhets- och planeringsformer för skolforskningen,

2. att riksdagen uttalar att den fortsatta skolforskningen bör beredas av ett beredningsorgan parlamentariskt sammansatt med ledamöter från samtliga genom val representerade riksdagspartier.

3. att riksdagen uttalar att möjligheterna att vidga skolforskningen utanför traditionella forskningsorgan, i enlighet med vad som anförs i motionen, bör klarläggas,

4. att riksdagen uttalar att möjligheterna till samordning av lärarutbildningen inom de olika högskolorna bör beaktas.

1980/81:2014 av Daniel Tarschys (fp) vari yrkas att riksdagen med anledning av proposition 1980/81:97 som sin mening uttalar att hushållningsperspektivet bör ges avsevärt ökad tyngd i skolans forsknings- och utvecklingsarbete.

Utskottet

1 Utgångspunkter

Föredragande statsrådet anger inledningsvis de principiella utgångspunkterna för en reformverksamhet för forskning, utvecklingsarbete och personalutveckling inom skolväsendet. Den omfattande decentralisering som under de senaste åren skett inom skolans område är en viktig utgångspunkt. Det synsätt som präglat bl.a. besluten om skolans inre arbete (prop. 1975/76:39, UbU 1975/76:30, rskr 1975/76:367), om ett nytt statsbidrag för grundskolan (prop. 1977/78:85, UbU 1977/78:21, rskr 1977/78:260) och om den nya läroplanen för grundskolan (prop. 1978/79:180, UbU 1978/79:45, rskr 1978/79:422) bör också enligt föredraganden vara riktningsgivande för den reform som nu föreslås.

Föredragande statsrådet anför vidare att forskning om utbildningsväsendet är av central betydelse för den långsiktiga och övergripande planeringen. Forskningen bör kunna bidra till att ge statsmakterna ett så tillfreds-

ställande beslutsunderlag som möjligt när de skall ta ställning till olika handlingsalternativ. Detta utesluter inte, menar föredraganden, att det finns utrymme för forskning som bl. a. fritt prövar mål och förutsättningar och kritiskt granskar pågående verksamhet.

Utvecklingsarbetet inom skolan skall enligt propositionen syfta till att bättre förverkliga de fastställda målen för verksamheten och bidra till att lösa de problem som uppkommer i det dagliga arbetet. Utvecklingsarbetet skall främst vara lokalt och en del av den normala verksamheten i skolan. Föredragande statsrådet betonar sambandet mellan utvecklingsarbete och personalutveckling. Deltagande i utvecklingsarbete är, menar föredraganden, en form av personalutveckling. Syftet med personalutbildningen är bl. a. att utveckla verksamheten i skolan.

Föredraganden anför slutligen att statsmakterna avsatt betydande ekonomiska resurser för forskning, utvecklingsarbete och insatser för personalens utveckling. I propositionen lämnas en redogörelse för verksamhetens nuvarande omfattning. Kostnaderna för denna uppskattas till sammanlagt drygt 470 milj. kr.

2 Skolforskningen

Sektorsforskningen inom skolområdet måste enligt föredragande statsrådet vara inriktad mot problem aktualiserade i skolans och vuxenutbildningens vardag eller i arbetet med den långsiktiga planeringen och uppföljningen av skolreformer. Allmän beteendevetenskaplig, samhällsvetenskaplig och pedagogisk-historisk grundforskning bör inte bedrivas med de medel som avsätts särskilt för skolforskning. Forskningsverksamheten bör vidare vara långsiktig. Den skall vara ett instrument i utveckling av skola och vuxenutbildning på lång sikt samt belysa problem i och konsekvenser av olika långsiktiga handlingsalternativ.

Föredragande statsrådet understryker i propositionen att det direkta ansvaret för den konkreta planeringen av skolforskningen bör ligga på sektorsmyndigheten, skolöverstyrelsen (SÖ), men utgångspunkten måste enligt statsrådet vara regeringens och riksdagens ställningstaganden till och prioriteringar av alternativa program eller planer. I propositionen markeras prioriteringsområden för den långsiktiga planeringen av resurserna för skolforskning.

I Sverige finns, påpekar föredraganden, ett internationellt sett unikt datamaterial i individualstatistiken och s. k. longitudinellt baserade forskningsresultat om hur olika individer utnyttjar utbildningen. Forskningen på dessa områden, som behöver vidgas och fördjupas, kan ge bl. a. värdefull kunskap om vilka grupper i samhället som utnyttjar utbildningen och hur utbildningen påverkar individens välfärd.

Forskningen bör vidare kunna ge kunskaper som är värdefulla då det gäller att förbättra basfärdigheterna och höja kunskapsstandarden framför

*1 Riksdagen 1980/81. 14 saml. Nr 37

allt i grundskolan. Instrument för att mäta kunskapsutvecklingen i skolan behöver utvecklas och forskningsprojekten bör sträcka sig över en längre tid för att kunskapsutvecklingen skall kunna följas kontinuerligt.

Läroplansforskning är ett annat viktigt forskningsområde. Sättet att utforma läroplaner och frågan om i vilken utsträckning de slår igenom i undervisningen behöver studeras närmare. Skolreformerna bör också följas upp genom forskning. Utvärderingen av verksamheten inom skola och vuxenutbildning bör också innefatta studier av de stödjande och styrande åtgärder som samhället sätter in. Härigenom blir det i framtiden lättare att välja instrument för att förändra skolan. Problemställningar kring utbildning – arbetsmarknad – arbetsliv är enligt föredraganden centrala för långsiktig planering och måste inbegripa de inom vuxenutbildningen prioriterade målgrupperna. Föredraganden stryker under att en bättre kapacitet måste byggas upp för forskning om vuxenutbildningens olika former och målgrupper.

I propositionen föreslås att riksdagen godkänner de riktlinjer för skolforskningsområdet som förordats och som nu i korthet återgetts.

Avslag på propositionen i vad gäller riktlinjer för skolforskningsområdet yrkas i motion 1980/81:2005 (yrkande 1 a). Motionärerna anser att det föreligger en risk för att skolforskningen kommer att styras av den administrativa indelning i sakområden som SÖ föreslås få i proposition 1980/81:107. Angelägna forskningsuppgifter kan därigenom komma på mellanhand, menar motionärerna.

Utskottet vill understryka vad som anförs i proposition 1980/81:97 att utgångspunkten för SÖ:s planering av skolforskningen skall vara regeringens och riksdagens ställningstaganden till och prioriteringar av alternativa program eller planer. SÖ:s organisation kan därmed inte få vara avgörande för inriktningen av skolforskningen. Riksdagen bör därför avslå yrkande 1 a i motion 1980/81:2005.

I motion 1980/81:310 framhålls att det behövs forskning om och utvärdering av språkundervisningen i skolan för att lärarna skall veta vilka metoder som kan användas i undervisningen för att det bästa resultatet av den skall kunna uppnås. Riksdagen bör begära att regeringen vidtar åtgärder för att dels utvärdera språkundervisningen i skolan (yrkande 1), dels stimulera den kvalitativa forskningen inom språkundervisningens område (yrkande 2).

Ämnespedagogisk forskning behandlas också i motion 1980/81:2003. Forskning kring ämnespedagogik eller ämnesmetodik, dvs. frågan om vilka metoder som bör användas vid undervisning i olika ämnen, bör enligt motionärerna vara ett prioriterat område för skolforskningen.

Utskottet vill med anledning av de nu nämnda motionerna understryka vad som anförts i propositionen om att kunskapsutvecklingen i skolan bör följas kontinuerligt och att forskningen i detta avseende bör kunna ge värdefulla kunskaper för att bl. a. höja kunskapsstandarden i skolan. Ut-

skottet utgår från att forskningen inte enbart kommer att avse mätning av resultat av undervisningen utan också kommer att inriktas på frågan om vilka metoder som bör användas i undervisningen. Motionerna 1980/81: 310 och 1980/81: 2003 bör med hänvisning härtill avslås av riksdagen.

I motion 1980/81: 2014 anförts att det blir nödvändigt att överväga vilka besparingar som är möjliga att genomföra utan att väsentliga politiska mål åsidosätts. Värdet av insatta resurser måste vägas mot nyttan av de effekter som uppnås. Hushållningsperspektivet måste därför få ökad tyngd i det offentliga forsknings- och utvecklingsarbetet. Detta måste enligt motionären också gälla skolans område. Frågor om effektivitet och rationell resurshushållning måste därför ges hög prioritet i skolans forsknings- och utvecklingsarbete.

Utskottet erinrar om att forskningsverksamheten enligt förslagen i propositionen skall få en långsiktigare prägel med mindre inslag än tidigare av snabba beslut och åtgärder. Det är därvid enligt utskottets mening väsentligt att forskningen koncentreras på frågor som bedöms vara av betydelse för framtiden. Forskningen inom skolområdet skall vara ett instrument för utvecklingen av skolan på lång sikt. Utskottet finner det naturligt att hushållning med i samhället tillgängliga resurser ingår som en förutsättning bland andra för skolans utveckling. Utskottet föreslår med hänvisning härtill att riksdagen avslår motion 1980/81: 2014.

Utskottet har således inget att erinra mot de riktlinjer för skolforskningen som förordas i propositionen och föreslår därför att riksdagen godkänner dem.

I propositionen föreslås riksdagen godkänna riktlinjer beträffande verksamhets- och planeringsformer för skolforskningen. Enligt dessa skall SÖ fortsättningsvis disponera ett särskilt forskningsanslag med den inriktning av verksamheten som förordats i propositionen och som utskottet nyss tillstyrkt. I samband med sina anslagsframställningar skall SÖ redovisa alternativa program eller planer för skolforskningen vilka regering och riksdag sedan skall ta ställning till.

Från forskningsanslaget bör bestridas kostnader för forskning som utförs på SÖ:s uppdrag, huvudsakligen inom högskolan. Även information om forskningen och om resultaten av den bör bekostas från anslaget. Medlen bör enligt propositionen också användas för visst utvecklingsarbete inom främst vuxenutbildningsområdet och handikappområdet.

Inom SÖ finns en pedagogisk nämnd som har till uppgift att bereda frågor om pedagogiskt forsknings- och utvecklingsarbete (FoU-arbete) samt ha insyn vid uppläggnen och genomförandet av olika FoU-projekt. Nämnden har rådgivande funktion men är också efter delegering beslutande i vissa FoU-frågor.

Föredragande statsrådet anför i propositionen att det inte är lyckligt att

FoU-arbetet är skilt från SÖ:s övriga verksamhet som fallet är i dag. Eftersom en större del av SÖ:s verksamhet i framtiden kommer att bestå av långsiktig planering, uppföljning och utvärdering, krävs att FoU-insatserna samordnas med och stödjer denna verksamhet. FoU-frågorna bör därför inte behandlas separat inom verket. Föredragande statsrådet föreslår av denna anledning att den pedagogiska nämnden upphör med utgången av budgetåret 1980/81.

I motion 1980/81:2005 ifrågasätts skolforskningens anknytning till SÖ. Motionärerna yrkar därför att de föreslagna riktlinjerna för skolforskningens verksamhets- och planeringsformer avslås (yrkande 1 b) och att riksdagen uttalar att skolforskningen bör beredas av ett parlamentariskt sammansatt organ (yrkande 2). Riksdagen föreslås vidare uttala att möjligheterna att vidga skolforskningen utanför traditionella forskningsorgan bör klarläggas (yrkande 3). En del av forskningsmedlen bör t. ex. kunna tillföras de politiska partierna.

Mot bakgrund av den inriktning av skolforskningen mot långsiktiga problemställningar inom skolan som tillstyrkts av utskottet i det föregående finner utskottet det naturligt att den konkreta planeringen av forskning- en ligger på sektorsmyndigheten, SÖ. Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning att pedagogiska nämnden bör avskaffas och att det får ankomma på SÖ att avgöra om det behövs något särskilt beredningsorgan för verksamheten. Utskottet kan således inte tillstyrka förslaget i motion 1980/81:2005 om ett parlamentariskt sammansatt organ för beredningen av frågor om skolforskningen. Förslaget i nämnda motion om att undersöka möjligheterna för att t. ex. tillföra de politiska partierna medel för skolforskning kan utskottet inte ansluta sig till. Eftersom utskottet inte heller har något att erinra mot de förslag som lagts fram i propositionen om verksamhets- och planeringsformer i övrigt för skolforskningen, bör de föreslagna riktlinjerna godkännas av riksdagen och motion 1980/81:2005 yrkandena 1 b, 2 och 3 avslås av riksdagen.

3 Vissa tjänster som professor i pedagogik

I propositionen behandlar föredragande statsrådet också frågan om vissa tjänster som professor inom det pedagogiska området. Universitets- och högskoleämbetet (UHÄ) har kartlagt behovet och omfattningen av vuxenpedagogisk forskning samt undersökt möjligheterna att nu och i framtiden tillgodose kraven på en fast organisation för forskning med vuxenpedagogisk inriktning. UHÄ har föreslagit att forskningsorganisationen inom området vuxenpedagogik byggs ut med en ordinarie professur vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Som ytterligare ett led i uppbyggandet av denna forskningsorganisation föreslår UHÄ att den för Ewe Malmquist personliga professuren (L 20) i praktisk pedagogik vid universitetet i Lin-

köping permanentas i samband med Malmquists pensionering under budgetåret 1981/82.

UHÄ har vidare föreslagit att benämningen på den efter Torsten Husén ledigblivande professuren (L 22) i pedagogik vid universitetet i Stockholm i samband med återbesättandet ändras till professur i pedagogik, särskilt internationell och jämförande pedagogik.

Föredragande statsrådet anför att behovet av en förstärkning av forskningen inom det vuxenpedagogiska området numera är väl belagt och att därför en professur i vuxenpedagogik bör inrättas. Eftersom det är väsentligt att den grundläggande lärarutbildningen med inriktning mot vuxenutbildning kan anknytas till forskning inom området, förordar föredraganden att den för Malmquist personliga professuren vid dennes pensionering ersätts av en tjänst som professor (L 22) i vuxenpedagogik vid universitetet i Linköping. Samtidigt bör en lektorstjänst vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm dras in. Den efter Husén ledigblivande professuren i pedagogik vid universitetet i Stockholm bör vid återbesättande ändras till tjänst som professor i pedagogik, särskilt internationell och jämförande pedagogik.

I motion 1980/81: 2004 föreslås att professuren i vuxenpedagogik förläggs till högskolan för lärarutbildning i Stockholm i stället för till universitetet i Linköping. Lärarutbildning med inriktning mot tjänstgöring inom vuxenutbildningsområdet bedrivs också vid denna högskola och där har utvecklats en forskning inom det vuxenpedagogiska området som behöver det stöd en tjänst som professor ger.

En professur i vuxenpedagogik bör enligt motion 1980/81: 2002 snarast inrättas vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm. Förslaget förs enligt motionärerna fram mot bakgrund av att det i dag finns en internationellt erkänd vuxenpedagogisk forskning med en av högskolan inrättad extra tjänst som professor som bas. Fortsatt forskning bör enligt motionärerna säkerställas genom att en ordinarie professur inrättas.

Enligt motion 1980/81: 2001 bör den vuxenpedagogiska forskningen förstärkas ytterligare genom att så snart en tjänst som professor i pedagogik blir ledig denna vid återbesättande inriktas mot vuxenpedagogik och placeras vid högskolan för lärarutbildning i Stockholm (yrkande 9).

Utskottet delar föredragande statsrådets uppfattning att den vuxenpedagogiska forskningen behöver förstärkas genom inrättande av en tjänst som professor i vuxenpedagogik. Vad angår den pedagogiska forskningen i Stockholm vill utskottet understryka vad som framhållits i propositionen om vikten av att de fem befintliga tjänsterna som professor i pedagogik ses som en samlad resurs oavsett om de är förlagda till skilda högskoleenheter. Med beaktande härav och med hänsyn till det statsfinansiella läget anser utskottet att någon ytterligare tjänst som professor i pedagogik inte nu bör inrättas i Stockholm. Utskottet finner det värdefullt att den internationellt inriktade forskningsverksamhet som vuxit fram under Huséns tid som

professor kan fortsätta och ansluter sig därför till förslaget i propositionen om ett bemyndigande för regeringen att ändra benämningen av denna tjänst i enlighet härmed. Mot denna bakgrund talar starka skäl för att en tjänst som professor i vuxenpedagogik inrättas i Linköping. Där bedrivs, som anförts i propositionen, lärarutbildning för vuxenutbildning och de fasta resurserna för forskning i pedagogik är, när Malmquists personliga professur dras in, relativt begränsade. Utskottet ansluter sig därför till regeringens förslag om inrättande av en tjänst som professor i vuxenpedagogik vid universitetet i Linköping. Motionerna 1980/81:2002 och 1980/81:2004 bör med hänvisning till vad utskottet nu anfört avslås av riksdagen.

Vad angår det uttalande från riksdagens sida som föreslås i motion 1980/81:2001 anser utskottet att frågan om en förändrad inriktning eller lokalisering av ledigblivande tjänster som professor i pedagogik får prövas i det reguljära planerings- och budgetarbetet. Motion 1980/81:2001 yrkande 9 bör därför avslås av riksdagen.

4 Lokalt utvecklingsarbete

Lokalt utvecklingsarbete är enligt propositionen en sammanfattande beteckning på alla de åtgärder i en skola som syftar till att utveckla den egna verksamheten. Det lokala utvecklingsarbetet bör enligt föredragande statsrådet få sin kraft och sin inriktning utifrån de behov och de problem som finns i den enskilda skolan. Arbetet skall vara en del av verksamheten i skolan och kan gälla alla områden av utbildningsverksamheten. Det får emellertid inte, vilket föredragande statsrådet betonar, vara villkorslöst. Det måste bedrivas i den riktning som läroplanerna och målen för utbildningen i övrigt anger och detta måste ske med en viss grad av systematik, utifrån medvetna motiv, med bestämda syften och med en medveten planering. Inom den ram som staten ger i form av mål och riktlinjer, tim- och kursplaner m. m. ankommer det alltså på den lokala nivån att utforma sitt eget lokala utvecklingsarbete.

Hittills har det funnits regionala organ, regionskollegierna, för bl.a. vissa samordnande uppgifter i forsknings- och utvecklingsarbetet inom skolan och i lärarutbildningen. Frågan om organ för regional samordning av det lokala utvecklingsarbetet har diskuterats i det utrednings- och remissarbete som ligger till grund för propositionen. Föredragande statsrådet förutsätter att de som anser att behov av samordning föreligger i något avseende också tar de nödvändiga kontakterna för att ett sådant organ skall komma till stånd. Regering och riksdag bör däremot inte besluta härom. Riksdagen bereds tillfälle ta del av vad föredraganden anför i denna fråga. Utskottet anser inte att riksdagen bör göra något uttalande med anledning härav.

5 Personalutveckling

Med personalutveckling avses i propositionen introduktion, fortbildning och vidareutbildning samt de övriga åtgärder som arbetsgivaren vidtar och som bidrar till personalens utveckling. Personalutbildning används som ett sammanfattande begrepp för fortbildning och vidareutbildning.

Enligt propositionen bör det alltså ankomma på staten att ha det övergripande ansvaret för personalutbildningen. Planering av personalutveckling bör emellertid också ses som ett led i den lokala verksamhetsplaneringen. Det bör, anför föredragande statsrådet, vara en lokal angelägenhet att bedöma vilka utvecklingsinsatser som kan vara aktuella mot bakgrund av bl. a. de mål och riktlinjer för personalutbildning som staten anger samt de utbildningar för skolpersonalen som anordnas inom högskolan, av SÖ eller av andra utbildningsanordnare. Staten bör ekonomiskt stödja kommunernas verksamhet på detta område.

Sammanfattningsvis anser statsrådet att staten bör

- svara för den övergripande planeringen och samordningen av personalutbildningarna,
- ange mål och riktlinjer för samt göra en prioritering av personalkategorier och innehåll i personalutbildningen,
- genom olika arrangemang erbjuda möjligheter till en återkommande utbildning för skolväsendets personal samt
- ge allmänt stöd åt skolutvecklingen i kommunerna dels genom att kommunerna ges en samlad resurs för lokalt utvecklingsarbete och personalutbildning, dels genom personalinsatser för stöd till lokalt utvecklingsarbete och medverkan i personalutbildning som arrangeras lokalt.

Kommunen bör inom ramen för det lokala utvecklingsarbetet ansvara för planering, organisation och i en del fall även genomförande av personalutbildning enligt de av staten givna riktlinjerna men med anpassning till lokala behov och förutsättningar. Kommunerna får enligt propositionen därmed ansvaret för att centralt beslutade utbildningsinsatser planeras in i ett lokalt utbildningsprogram.

Utskottet föreslår att riksdagen godkänner de riktlinjer för ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om personalutbildningen för skolväsendet som förordats i propositionen.

Det är enligt propositionen inte möjligt att nu göra en heltäckande beskrivning av de personalutbildningsbehov som kan bli aktuella i framtiden. Det måste ankomma på SÖ att som en del av den långsiktiga och övergripande planeringen också analysera och presentera behoven av personalutbildning samt lägga fram förslag till innehåll i och inriktning av sådan utbildning. Föredragande statsrådet kommer därför under förutsättning av riksdagens bifall till förslagen i propositionen senare att föreslå regeringen att uppdra åt SÖ att i samband med anslagsframställningarna med början budgetåret 1982/83 kartlägga behovet av personalutbildning

inom skola och vuxenutbildning samt lägga fram förslag till erforderliga åtgärder och prioriteringar.

Enligt föredragande statsrådet skall personalutbildningen primärt syfta till att bibehålla eller förbättra personalens kompetens. Föredraganden anger i propositionen angelägna personalutbildningsbehov. Riksdagen bereds tillfälle att ta del av vad som anförts härom.

De i propositionen nämnda personalutbildningsbehoven är följande. Låg- och mellanstadiets lärare samt lärare i grundutbildning för vuxna bör ges möjlighet till ämnes- och metodinriktad utbildning i svenska och matematik. Utbildningsmöjligheter av skilda slag för lärare bör skapas i naturorienterande och tekniska moment. Flera lärargrupper behöver komplettera sin utbildning i anslutning till de nya kursplanerna för högstadiet eller på grund av att deras grundutbildning är föråldrad. Hög prioritet bör ges åt utbildning som breddar kompetensen hos högstadiets lärare. Föredragande statsrådet framhåller vidare att den snabba tekniska utvecklingen medför att ämneskunskapen för vissa lärare snabbt föråldras och behöver förnyas. Detta gäller också lärare i de yrkesinriktade ämnena. Studier inom det specialpedagogiska området bör alltjämt prioriteras, och behovet av fortbildning för lärare inom specialskola och särskola bör uppmärksammas. Föredragande statsrådet framhåller också behoven av fortbildning av lärare som undervisar invandrare.

Utskottet har inte något att erinra mot vad föredraganden i propositionen uttalat om angelägna personalutbildningsbehov.

I propositionen behandlas även frågan om tidsresurser för personalutbildning.

I skolförordningen föreskrivs bl. a. följande om läsåret och läsårsplanering m. m.

Läsåret i skolan omfattar 40 veckor (280 dagar). Under läsåret skall eleverna ha 10 lovdagar. Vidare skall 4–8 dagar (8–16 halvdagar) användas för lekar, idrott och friluftsverksamhet. Undervisningen i grundskola och gymnasieskola får inställas under tid motsvarande högst 5 dagar för planering av skolarbetet och fortbildning av lärare (studiedagar). Det lägsta antalet vardagar då undervisning i skolan skall pågå kan beräknas variera mellan 172 och 176 beroende på bl. a. det antal friluftsdagar som tas i anspråk.

Del av kalenderåret som inte ingår i läsåret är ferier. Feriernas längd är 85 dagar (varav för lärarna högst 40 dagar är semester).

I motion 1980/81: 1684 ifrågasätts nuvarande system med lärarfortbildning under särskilda studiedagar, då undervisningen inställs och eleverna enligt motionärerna får till synes onödigt ledighet. Motionärerna vänder sig också mot tendensen att anordna fler studiedagar än medgivna fem och att man tar bort lärare från undervisningen för att de skall förbereda olika läroplansprojekt m. m. Eleverna bör, säger motionärerna, ha rätt till kontinuerlig kontakt med sina lärare i största möjliga utsträckning.

Utskottet utgår från att skolförfattningsutredningen (U 1979: 12) ser över de bestämmelser som reglerar läsårsplaneringen, dvs. termins början och slut och antalet undervisningsdagar per år. Det är för skolans syfte angeläget att man i skolförordningen slår fast att eleverna har rätt till ett bestämt antal dagar då undervisning skall pågå (verkliga undervisningsdagar) under läsåret. Detta antal bör inte kunna minskas genom att olika slag av verksamhet anordnas för personalen eller genom att eleverna medges delta i aktiviteter som inte är ett naturligt led i undervisningen och som kräver ledighet (t. ex. insamlingsverksamhet).

Utskottet delar motionärernas uppfattning att eleverna har rätt till kontinuerlig kontakt i största möjliga utsträckning med den eller de lärare som de normalt undervisas av. Utskottet ser emellertid f. n. ingen anledning att uttala sig för någon ändring av bestämmelserna rörande studiedagar. Utskottet vill dock peka på möjligheten att i viss utsträckning för personalutbildning använda dagar under läsåret, då eleverna har lov från undervisningen. Motsvarande bör gälla friluftsdagar eller annan tid under vilken verksamheter anordnas i vilka lärarna i fråga inte engageras. Vidare bör personalutbildning naturligtvis kunna erbjudas på ferietid utan att för den skull utbildningen kommer att inkräkta på lagstadgad semester.

Utskottet föreslår att riksdagen med anledning av motion 1980/81: 1684 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om anordnande av personalutbildning m. m.

I motion 1980/81: 1713 (yrkandena 1, 2 och 9) yrkas att jämställdhetsprogram bör göras obligatoriska i arbetsplan för rektorsområde, att jämställdhet bör tas upp som obligatoriskt inslag i studie- och planeringsdagar för all skolpersonal och att personallagsutbildningen skall innehålla jämställdhetsfrågor.

Undervisningen i skolan skall utgå från de mål som uppställts för skolan. Ett viktigt sådant mål är jämställdhet. Enligt den nya läroplanen för grundskolan (Lgr 80) skall arbetsplanen ge uttryck för den enskilda skolans mål och ambitioner och därigenom vara ett utvecklingsprogram och en form av lokalt läroplansarbete. I arbetsplanen bör finnas, heter det i läroplanen, en planering för arbete med frågor som är gemensamma för flera ämnen, t. ex. studie- och yrkesorientering, könsrollsfrågor, frågor om sexualitet och samlevnad. Utskottet, som anser att det inte är lämpligt att centralt styra kommunernas planering av innehållet i arbetsplaner och studiedagar, förutsätter att jämställdhetsfrågor blir behandlade i arbetsplaner och i personalutbildning. Med det anförda föreslår utskottet att riksdagen avslår motion 1980/81: 1713 yrkandena 1, 2 och 9.

6 Organisationen för personalutbildning

Föredragande statsrådet anför att personalutbildningen främst tjänar som ett indirekt styrmedel i fråga om skolväsendets verksamhet och utveckling. Sedan en betydande del av ansvaret för skolan decentraliserats till kommunal nivå är det därför, menar statsrådet, mera angeläget än tidigare att staten utövar ett direkt inflytande över personalutbildningens innehåll. I föregående avsnitt har utskottet redogjort för vilka angelägna personalutbildningsbehov som föreligger den närmaste tiden. Programmet skall enligt föredraganden revideras kontinuerligt. SÖ skall kartlägga utbildningsbehovet och årligen avge förslag till regeringen om prioriteringar. Regering och riksdag skall därefter ta ställning till förslaget. Statens styrning skall vidare utövas genom att SÖ, inom ramen för de av regering och riksdag angivna prioriteringarna, bestämmer vilka utbildningar som skall berättiga till lön med B-avdrag vid tjänstledighet för studier. De lokala skolstyrelserna skall på grundval av en förteckning över sådana utbildningar fatta beslut om tjänstledighet och om löneförmåner under sådan ledighet.

Huvuddelen av personalutbildningen skall enligt propositionen bedrivas inom högskolan och studieorganisatoriskt ha formen av enstaka kurser. Vissa typer av personalutbildning saknar högskolan möjligheter att genomföra. SÖ skall i sådana fall ansvara för att utbildningen anordnas på annat sätt. Medel för den personalutbildning som skall bedrivas inom högskolan bör enligt propositionen anvisas under anslaget Utbildning för undervisningsyrken under en särskild anslagspost för varje högskoleregion. Det skall ankomma på regionstyrelserna för högskolan att fördela medlen mellan högskoleenheter. Sammanfattningsvis anger föredragande statsrådet att det blir en uppgift för högskolemyndigheterna att initiera personalutbildning med utnyttjande av högskolans resurser, följa behovet av personalutbildning och medverka till att högskolans resurser utnyttjas rationellt i fråga om personalutbildningen. Det bör således enligt propositionen ankomma på högskolemyndigheterna att planera och genomföra personalutbildningen så att skolväsendets behov tillgodoses. I propositionen föreslås att riksdagen godkänner de förordade riktlinjerna i fråga om planering och genomförande av sådana enstaka kurser som är avsedda som personalutbildning för skolväsendet.

Den föreslagna ordningen för personalutbildningen förutsätter att sökande som av skolstyrelse bedömts ha behov av utbildningen kan få förtur till kurser som högskolan anordnar för skolans personalutbildning. Detta är inte möjligt enligt de bestämmelser som gäller i högskolelagens (1977: 219, ändrad senast 1980: 1099) nuvarande utformning. Riksdagen föreslås därför anta det förslag till ändring i 13 § högskolelagen som bifogats propositionen.

I den föreslagna nya organisationen för personalutbildning inom skolvä-

sendet har fortbildningsavdelningarna inga självständiga uppgifter att fylla. De föreslås därför upphöra. Huvuddelen av uppgifterna bör överföras till högskolan liksom större delen av deras resurser för utbildning. Den betydande personella resurs som finns inom fortbildningsavdelningarna bör enligt föredragande statsrådet även fortsättningsvis tas till vara i personalutbildningssammanhang, och personalen bör därför i huvudsak överföras till högskolan. Riksdagen föreslås godkänna förslaget om avveckling av fortbildningsavdelningarna och fördelningen av deras uppgifter.

Föredragande statsrådet anför fortsättningsvis att det ökade lokala inflytandet över lärarnas tjänstledighet för studier med någon form av bibehållna löneförmåner förutsätter en ändring av det nuvarande statsbidragssystemet. Statsbidrag för att täcka kostnaderna för studieledig personal eller ersättare för dem föreslås därför enligt propositionen ges via särskilda klart identifierbara och avgränsade anslagsposter under driftbidragen till skolväsendet och den kommunala vuxenutbildningen. En del av resurserna bör utgå till varje kommun med en viss procent av statsbidraget till lärarlöner för resp. grundskolan, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning. En annan del bör fördelas av länsskolnämnderna till kommunerna efter samma principer som den resurs för särskilda åtgärder på skolområdet som riksdagen nyligen beslutat om (prop. 1980/81: 100, UbU 1980/81: 30, rskr 1980/81: 283). SÖ förutsätts i samband med anslagsframställningen för budgetåret 1982/83 redovisa förslag om vilka procentsatser som skall gälla för att statens kostnader skall ha samma omfattning som hittills, dock med hänsynstagande till de beslut om minskning av statsbidragen till skolan som fattats av riksdagen. Huvuddelen av statsbidragen till lokal skolutveckling, 60–80 %, skall användas för att täcka kostnader för studieledig personal och 20–40 % bör kommunerna få disponera fritt för kostnader i samband med det lokala utvecklingsarbetet. Förändringarna i statsbidragssystemet avses träda i kraft den 1 juli 1982.

I motion 1980/81:2001 yrkas att ett nytt förslag om skolpersonalens fortbildning och vidareutbildning skall föreläggas riksdagen (yrkande 8). Motionärerna framhåller att oklarheterna i propositionen är betydande. Ordningen för planering och genomförande är oklar, och det framgår inte hur skolväsendets behov av personalutbildning skall vägas mot motsvarande behov inom andra samhällssektorer.

Motionärerna anser att till grund för ett fortsatt arbete med skolans personalutbildning bör ligga principen om ett sammanhållet ansvar för den av staten finansierade fortbildningen och vidareutbildningen av skolans personal. Vidare bör principen om att högskolan skall utnyttjas för sådana personalutbildningsuppgifter som bäst fullgörs där slås fast. Ett system som innebär att SÖ förfogar över de samlade resurserna för personalutbildning och köper utbildning av högskolan bör övervägas. Innan ett nytt förslag förelagts riksdagen bör beslut inte fattas om ändring i högskolelagen, riktlinjer för planering och genomförande av personalutbildning, för-

delning av fortbildningsavdelningarnas uppgifter och om statsbidragskonstruktionen.

Personalutbildningen inom skolan är f. n. som föredragande statsrådet framhåller splittrad med avseende på planering och genomförande, och den utnyttjas olika av personalen i skilda kommuner. Personalutbildningen är, med det ökade lokala ansvar för verksamheten som lagts fast i samband med flera viktiga beslut om skolan under senare år, ett viktigt instrument för skolans utveckling. Utskottet delar därför den uppfattning som föredragande statsrådet redovisar att ett av personalutbildningens främsta syften blir att tjäna som ett indirekt styrmedel för verksamheten och utvecklingen i skolan och att det därför är mer angeläget än tidigare att staten utövar ett direkt inflytande över personalutbildningens innehåll.

Förslaget i propositionen om att regering och riksdag skall ange prioriteringar för utbildningen överensstämmer enligt utskottets mening väl med att personalutbildningsprogrammet skall vara förankrat i en helhetssyn på skolväsendets utveckling. Härtill bidrar också att SÖ som ansvarig central myndighet för skolan skall avge förslag till prioriteringar. Det är enligt förslaget också SÖ som, inom ramen för de av regering och riksdag angivna prioriteringarna, bestämmer vilka utbildningar som berättigar till lön med B-avdrag vid tjänstledighet för studier. Skolstyrelserna fattar beslut om tjänstledighet. Sammanlagt ger denna beslutsordning enligt utskottet de ansvariga myndigheterna för skolväsendet ett avgörande inflytande i fråga om personalutbildningen inom skolan.

Vad därefter angår frågan om anordnande av utbildningen är högskolans möjligheter och lämpligheten hos den att anordna huvuddelen av utbildningen obestridd. Utskottet anser att denna uppgift stämmer väl överens med verksamheten i högskolan i övrigt.

Förslaget i propositionen innebär att en särskild anslagspost under anslaget Utbildning för undervisningsyrken skall efter fördelning av regionstyrelserna ställas direkt till högskoleenheternas förfogande för anordnande av kurser för personalen i skolan. Utskottet utgår från att högskoleenheterna anordnar dels kurser som enbart är avsedda för skolans behov och som följaktligen helt bekostas av medel från denna anslagspost, dels kurser där vissa platser reserveras för skolpersonalen och där alltså en samfinansiering blir aktuell. En sådan samfinansiering från olika anslag är inte ovanlig i högskolans verksamhet.

Högskolemyndigheterna har i sitt planerings- och budgetarbete att väga behovet av fortbildning och vidareutbildning för skolväsendets personal mot de behov av högskoleutbildning i övrigt som finns i samhället. När det sedan gäller att inom av regering och riksdag givna ramar planera och anordna personalutbildningen fordras ett nära samarbete mellan företrädare för högskolan och för skolan. Högskolan måste i god tid få besked om vilka utbildningar som prioriteras inom skolväsendet. Å andra sidan måste kraven ställas på högskolan att skaffa sig kunskaper om utbildningsbeho-

ven och anpassa utbildningen efter skolväsendets krav. Båda parter har här intresse av ett ömsesidigt samarbete. Den överföring av personal till högskolan från fortbildningsavdelningarna som föreslås i propositionen är enligt utskottets mening ägnad att underlätta en samverkan. Utskottet kan inte finna att en anordning som innebär att skolväsendet köper utbildning av högskolan är att föredra framför den anordning som föreslagits i propositionen. Risker för en mera komplicerad handläggningsordning är i det förra fallet påtaglig.

Vad därefter gäller ordningen för antagning till kurser som helt eller delvis är avsedda för personalutbildning i skolan är det enligt utskottets uppfattning nödvändigt att skapa möjlighet till förtur för sökande från skolväsendet till sådana utbildningsplatser som bekostas från den förut nämnda anslagsposten under anslaget Utbildning för undervisningsyrken. Det av regeringen föreslagna tillägget till högskolelagen avses sålunda tillämpas endast i nu nämnda hänseende.

Utskottet har således ingenting att erinra mot förslagen i propositionen i vad avser personalutbildningens organisation och föreslår därför att riksdagen med avslag på motion 1980/81: 2001 yrkande 8 dels godkänner riktlinjerna i fråga om planering och genomförande av sådana enstaka kurser som är avsedda för personalutbildning inom skolväsendet, dels antar det förslag till ändring i högskolelagen som föreslagits i propositionen, dels godkänner förslaget om avvecklingen av fortbildningsavdelningarna och fördelningen av deras uppgifter, dels slutligen godkänner den föreslagna nya statsbidragskonstruktionen för lokal skolutveckling.

Utskottet behandlar slutligen i detta sammanhang ett yrkande i motion 1980/81: 2005 (yrkande 4), vari hemställs att riksdagen uttalar att möjligheterna till samordning av lärarutbildningen inom de olika högskolorna beaktas. Utskottet erinrar om att frågor om den institutionella organisationen inom en högskoleenhet handläggs lokalt. Utskottet utgår från att vederbörande högskolestyrelse vid sin prövning av dessa frågor beaktar de krav som målen för utbildningen samt en praktisk och rationell organisation ställer. Detta kan medföra att olika lösningar kan behöva sökas vid skilda högskoleenheter. Riksdagen bör med det anförda avslå motion 1980/81: 2005 yrkande 4.

7 Hemställan

Utskottet hemställer

1. att riksdagen med avslag på motionerna 1980/81: 310, 1980/81: 2003, 1980/81: 2005 yrkande 1 a, 1980/81: 2014 godkänner de riktlinjer för skolforskningsområdet som förordats i proposition 1980/81: 97,

2. att riksdagen med avslag på motion 1980/81:2005 yrkandena 1 b, 2 och 3 godkänner de riktlinjer beträffande verksamhets- och planeringsformer för skolforskningen som förordats i proposition 1980/81: 97,
3. att riksdagen godkänner förslaget i proposition 1980/81:97 att den pedagogiska nämnden inom skolöverstyrelsen avskaffas,
4. att riksdagen med avslag på motionerna 1980/81:2002 och 1980/81:2004 bemyndigar regeringen att inrätta en tjänst som professor (L 22) i enlighet med vad som förordats i proposition 1980/81:97,
5. att riksdagen bemyndigar regeringen att ändra benämningen på en tjänst som professor (L 22) i enlighet med vad som förordats i proposition 1980/81: 97,
6. att riksdagen beträffande uttalande om en förändrad inriktning m. m. av ledigblivande tjänst som professor i pedagogik avslår motion 1980/81: 2001 yrkande 9,
7. att riksdagen lägger till handlingarna vad som i proposition 1980/81: 97 anförts om den regionala samordningen av forsknings- och utvecklingsarbetet,
8. att riksdagen godkänner de riktlinjer för ansvarsfördelningen mellan stat och kommun i fråga om personalutbildningen för skolväsendet som förordats i proposition 1980/81: 97,
9. att riksdagen lägger till handlingarna vad som i proposition 1980/81: 97 anförts om angelägna personalutbildningsbehov,
10. att riksdagen beträffande anordnande av personalutbildning m. m. med anledning av motion 1980/81: 1684 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anför,
11. att riksdagen beträffande jämställdhetsfrågor avslår motion 1980/81: 1713 yrkandena 1, 2 och 9,
12. att riksdagen med avslag på motion 1980/81:2001 yrkande 8 i denna del godkänner de riktlinjer som förordats i proposition 1980/81: 97 i fråga om planering och genomförande av sådana enstaka kurser som är avsedda som personalutbildning för skolväsendet,
13. att riksdagen med avslag på motion 1980/81:2001 yrkande 8 i denna del antar ett inom utbildningsdepartementet utarbetat förslag till ändring i högskolelagen (1977: 218),
14. att riksdagen med avslag på motion 1980/81:2001 yrkande 8 i denna del godkänner förslaget i proposition 1980/81: 97 om avveckling av fortbildningsavdelningarna och fördelningen av deras uppgifter,
15. att riksdagen med avslag på motion 1980/81:2001 yrkande 8 i denna del godkänner vad som förordats i proposition 1980/81: 97 om en ny statsbidragskonstruktion för lokal skolutveckling,

16. att riksdagen beträffande samordning av lärarutbildningen avslår motion 1980/81: 2005 yrkande 4.

Stockholm den 14 maj 1981

På utbildningsutskottets vägnar

STIG ALEMYR

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Stig Alemyr (s), Hans Nyhage (m), Bengt Wiklund (s), Jörgen Ullenhag (fp), Lars Gustafsson (s), Runc Rydén (m), Helge Hagberg (s), Lennart Bladh (s), Lena Hjelm-Wallén (s), Kerstin Göthberg (c), Karl-Erik Häll (s), Ylva Annerstedt (fp), Gunnel Liljegren (m), Larz Johansson (c) och Christina Rogestam (c).

Reservationer

Stig Alemyr, Bengt Wiklund, Lars Gustafsson, Helge Hagberg, Lennart Bladh, Lena Hjelm-Wallén och Karl-Erik Häll (alla s) har avgivit följande reservationer.

1. Uttalande om en förändrad inriktning m. m. av ledigblivande tjänst som professor i pedagogik (mom. 6)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 10 börjar "Vad angår" och slutar "av riksdagen" bort ha följande lydelse:

Utskottet anser att riksdagen med hänvisning till behovet av att förstärka forskningen och forskarutbildningen i vuxenpedagogik bör uttala att så snart en tjänst som professor i pedagogik blir ledig i Stockholm denna tjänst vid återbesättandet bör inriktas mot det vuxenpedagogiska området. Detta bör riksdagen med anledning av motion 1980/81: 2001 yrkande 9 som sin mening ge regeringen till känna.

dels att utskottets hemställan under 6 bort ha följande lydelse:

6. att riksdagen beträffande uttalande om en förändrad inriktning m. m. av ledigblivande tjänst som professor i pedagogik med anledning av motion 1980/81: 2001 yrkande 9 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,

2. Organisationen för personalutveckling (mom. 12–15)

Reservanterna anser

dels att den del av utskottets yttrande som på s. 16 börjar "Personalutbildningen inom" och på s. 17 slutar "yrkande 4" bort ha följande lydelse:

Det förslag till organisation som lagts fram i propositionen är enligt utskottets uppfattning inte ägnat att svara mot målsättningen om ett sammanhållet ansvar för personalutbildningen inom skolan. Utskottet konstaterar att förslaget lagts fram utan att det varit föremål för utredning och därmed för analys och remissarbete. Konsekvenserna av förslaget är därför svåra att bedöma.

Det i propositionen framlagda förslaget innebär en viktig principiell nyhet med avseende på högskoleutbildningens karaktär.

Högskolan skall genom enstaka kurser bl. a. tillgodose sådana behov av fortbildning och vidareutbildning eller annan klart yrkesinriktad utbildning som inte bör tillgodoses genom fullständiga utbildningslinjer eller genom internutbildning inom myndigheter, företag och organisationer. Genom regeringens förslag skall högskolan tillgodose utbildningsbehovet hos en viss bestämd kategori anställda och den utbildningen skall vara anpassad till arbetsgivarens, i detta fall skolväsendets, behov. Detta är en form av internutbildning som regelmässigt inom högskolan tillgodoses genom uppdragsutbildning där uppdragsgivaren disponerar medlen. I detta fall skall högskolan inte bara planera och genomföra personalutbildningen utan också disponera medlen för den, en ordning som inte tidigare tillämpats inom högskolan.

Även bortsett från denna principiella invändning är förslaget otillfredsställande i vad avser ansvarsfördelningen mellan skolväsendet och högskolan. Svårigheterna för högskolan att anpassa sitt utbildningsutbud till skolväsendets behov kan även i fortsättningen komma att bli stora. Eftersom avsikten är att högskolan själv skall bestämma sitt utbildningsutbud inom ramen för de medel som tilldelats den för personalutbildningen, kan resultatet av planeringen bli att utbildningsplatser kommer att stå tomma eller att SÖ tvingas att anpassa sin förteckning över utbildningar som ger tjänstledighet med B-avdrag till högskolans utbildningsutbud i en utsträckning som inte överensstämmer med syftet med personalutbildningen. De medel som avses anvisas direkt till högskolan kan beräknas uppgå till avsevärda belopp, sammantaget ca 50 milj. kr. Det är därför viktigt att de utnyttjas rationellt och att utbildningen inom högskolan får en inriktning som redan från början överensstämmer med de behov som skolväsendet har och som regering och riksdag uttalar.

Utskottet anser vidare att det kan uppstå svårigheter att bedöma frågan om förtur till högskoleutbildningen när det gäller att inom samma organisation för lärare, lokaler och utrustning m. m., låt vara med särskilt anvisade medel, tillgodose dels utbildningsbehovet för skolans personal, dels ett

allmänt fortbildnings- och vidareutbildningsbehov. Utskottet anser att konsekvenserna av en ändrad ordning i detta avseende är otillräckligt belysta.

Sammanfattningsvis anser utskottet att ett nytt förslag om organisationen av personalutbildningen bör föreläggas riksdagen och att därvid de frågeställningar som utskottet framfört bör analyseras och belystas ytterligare. Till grund för ett fortsatt arbete bör ligga dels principen om ett sammanhållet såväl innehållsmässigt som ekonomiskt ansvar för personalutbildningen inom skolväsendet, dels principen om att högskolan bör utnyttjas för personalutbildningen i den utsträckning som den bäst fullgörs där. Utskottet kan således inte ställa sig bakom regeringens förslag i vad avser riktlinjer i fråga om planering och genomförande av sådana enstaka kurser som är avsedda för personalutbildning inom skolväsendet och därav följande förslag till ändring i högskolelagen samt förslag till ny statsbidragskonstruktion för lokal skolutveckling. Vad fortbildningsavdelningarna beträffar kan utskottet ansluta sig till förslaget om avveckling av dem, men beslutet om fördelning av deras uppgifter bör anstå i avvaktan på nytt förslag om organisationen av personalutbildningen.

dels att utskottets hemställan under 12, 13, 14 och 15 bort ha följande lydelse:

12. att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2001 yrkande 8 i denna del avslår de riktlinjer som förordats i proposition 1980/81:97 i fråga om planering och genomförande av sådana enstaka kurser som är avsedda för personalutbildning för skolväsendet och som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört om ett nytt förslag i frågan,
13. att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2001 yrkande 8 i denna del avslår förslaget till ändring i högskolelagen (1977:218),
14. att riksdagen godkänner förslaget i proposition 1980/81:97 om avveckling av fortbildningsavdelningarna samt beträffande fördelningen av deras uppgifter med avslag på proposition 1980/81:97 och med bifall till motion 1980/81:2001 yrkande 8 i denna del som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört,
15. att riksdagen med bifall till motion 1980/81:2001 yrkande 8 i denna del avslår vad som förordats i proposition 1980/81:97 om en ny statsbidragskonstruktion för lokal skolutveckling,

